Symbol No. ....

RE - 1021'GP'

SEE 2082 (2026)

अनिवार्य नेपाली

समय : ३ घण्टा **पूर्णाङ्क : ७५**

दिइएको निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् : २

समूह 'क'	समूह 'ख'
धपेडी	तयार भएको
मौजा	कुनै वस्तु वा कुरालाई राम्ररी खार्ने काम
उद्यत	जमिन
चक्षु	अत्यधिक परिश्रमबाट हुने थकान
	केही नरहने गरी हटाइएको
	आँखा

२. दिइएको अनुच्छेदबाट उपयुक्त शब्द पहिचान गरी खाली ठाउँ भर्नुहोस् : २

हिजोका दिन दु:ख गरेको भए आज मनमा ताप लिएर पिरोलिन पर्दैनथ्यो । आफ्ना आमाबुबा र गुरुको आज्ञाकारी बन्ने मानिस जीवनमा सधैँ सफल हुन सक्छ । अझ दूरदर्शी बन्न सके जीवनमा सुख पाइन्छ ।

(क) 'मनुष्य' को पर्यायवाची शब्द............हो ।

(ख) 'रात' को विपरीतार्थक शब्द............हो ।

(ग) अनेकार्थी शब्द .... हो ।

(घ) 'पछिसम्म हुने कुरामा विचार पुऱ्याउने' पदावलीको सिङ्गो शब्द...........हो ।

३. दिइएको अनुच्छेदबाट एउटा टुक्का र एउटा पारिभाषिक शब्द पहिचान गरी अनुच्छेदको भन्दा फरक वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : २

कसैले मोबाइलमा सन्देश पठाएर बैङ्क खाता र व्यक्तिगत विवरण मागेपछि शुकुमानले [illegible] क ! यो तेरो भाग्य चम्केको हो । तेरो तालुमा आलु फल्दै छ । ठालु [illegible] नस् भने तेरो खातामा आउने २५ लाख आउने छैन ।"

४. (क) दिइएका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द छानी लेख्नुहोस् : १

(अ)	विशेग्सज्ञ	विषेशज्ञ	विसेषज्ञ	विशेषज्ञ
(आ)	पर्वेश	प्रवेश	पर्वेश	पऱ्वेश

(ख) दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : २

बतासेले भनिन्, हाम्रा बाबूबाजेले आफ्नो आखिरि सास हिमालको बतासमा मिलाए, हामीपनि त्यसै गरौँला ।

क्रमश:

CamScanner

५. दिइएका वाक्यमा रेखाङ्कन गरिएका शब्दको पदवर्ग पहिचान गरी लेख्नुहोस् : ३

<u>तिमी</u> दुई जना विवाहपछि पनि आमा<u>सँगै</u> बस्नुपर्छ । यो बुढेसकालमा <u>ती</u> <u>आमा</u>लाई <u>छाडेर</u> जान <u>पाउन्नौ</u> ।

६. दिइएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : २+२= ४

(क) दिइएको अनुच्छेदबाट उपसर्ग लागेका दुईओटा र प्रत्यय लागेर बनेका दुईओटा शब्द पहिचान गरी निर्माण प्रक्रियासमेत देखाउनुहोस् :

आयुर्वेदिक उपचार गर्न हिडेका संयमले बाटामा पाल्पाली बटुवालाई भेटेपछि सम्मानपूर्वक अभिवादन गर्दै सोधे, "ख्यातिप्राप्त आयुर्वेदिक चिकित्सक यता कतै वसाइँ सर्नुभएको छ रे नि, हजुरलाई थाहा छ ?"

(ख) दिइएको अनुच्छेदबाट एउटा समस्त शब्द पहिचान गरी विग्रह गर्नुहोस्, एउटा विग्रह पदावली पहिचान गरी समस्त शब्द बनाउनुहोस् र द्वित्व भएर बनेका दुईओटा शब्द पहिचान गरी निर्माण प्रक्रिया देखाउनुहोस् :

हामी नेपाली श्रमजीवी र कर्मवीर छौँ । हामी हात र खुट्टा चलुन्जेल पाप र पुण्यको ख्याल गर्दै जालझेल नगरी कर्मको क्षेत्रमा लाग्छौँ । समाजमा बस्दा कहिले ससाना त कहिले ठुल्ठुला समस्या आइपर्छन् । त्यस्ता समस्या झैझगडा गरेर होइन, आपसमा सरसल्लाह गरेर समाधान गर्छौँ ।

७. दिइएका वाक्यलाई वर्तमान कालको सामान्य पक्षमा परिवर्तन गर्नुहोस् : २

विद्यार्थी दिनहुँ पुस्तकालय गए । उनीहरूले आफूलाई आवश्यक पर्ने सामग्री खोजी खोजी पढे । पढेका विषयवस्तुबारे सबै साथीसँग छलफल गरे । उनीहरूले नबुझेका कुरा शिक्षकलाई सोधे ।

८. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : २

(क) इच्छार्थक भावका फरक फरक क्रियापदको प्रयोग गरी चार वाक्यमा देशको उन्नतिका बारेमा वर्णन गर्नुहोस् ।

(ख) दिइएका तृतीय पुरुषका वाक्यलाई वाक्य ढाँचासहित द्वितीय पुरुषमा परिवर्तन गर्नुहोस् :

उनीहरूले देश विदेशका समाचार पढे । उनीहरूले संसारमा भएका सामाजिक परिवर्तनबारे जानकारी पाए । उनीहरू सही र गलत छुट्याउन सक्ने बने । उनीहरू समाजको भलाइ हुने काम गर्न थाले ।

९. कोष्ठकमा दिइएका सङ्केतका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् : ४

(क) नेपालीहरू स्वदेशमा बस्नुपर्छ । देशको विकास गर्नुपर्छ । (वाक्य संश्लेषण)

(ख) मुस्कान चेपाङले किताब किनिन् । (कर्मवाच्य)

(ग) अनुराग क्रिकेट खेल्छन् । (प्रेरणार्थक)

(घ) छिरिङले भन्यो, "हामी कृषिमा आत्मनिर्भर हुनुपर्छ ।" (अप्रत्यक्ष कथन)

क्रमशः

CS CamScanner

१०. दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : **४**

तपाईं नै भन्नुहोस् न, को पर्खेको छैन ? कहाँ पर्खाइ चल्दैन ? त्यसैले दार्शनिक जति घोत्लिइरहुन्, वैज्ञानिक जति घोट्टिइरहुन्, मलाई त लाग्छ, बाँच्नुको पर्याय नै पर्खनु हो । सोझै कुरा गरूँ भने पनि हेर्नोस्, दसौँ महिना आमाको गर्भमा गुँडुल्किएर नपर्खी तपाईंले सूर्यदर्शनको साइत फेला पार्नुभएन । यसरी नजन्मेदेखि पर्खँदै आउनुभएको तपाईंले किशोर भएपछि विद्यालयमा कैयौँ दिन शिक्षकलाई पर्खनुभयो । त्यसैले पर्खाइबाटै सुरु भएको हाम्रो जिन्दगी यता र उता, यसलाई र उसलाई पर्खँदा आज कताबाट यहाँ आइपुगेको छ ।

प्रश्नहरू

(क) 'कहाँ पर्खाइ चल्दैन ?' यस वाक्यलाई करणमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

(ख) अनुच्छेदमा रेखाङ्कित 'विद्यालयमा' शब्दको कारक र विभक्ति पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।

(ग) 'तपाईंले सूर्यदर्शनको साइत फेला पार्नुभएन ।' यस वाक्यको उद्देश्य र विधेय पहिचान गर्नुहोस् ।

(घ) 'तपाईं किशोर भएपछि विद्यालयमा कैयौँ दिन शिक्षकलाई पर्खनुभयो ।' यस वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

११. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : **४**

वर्तमान समाज वैज्ञानिक चिन्तनतर्फ उन्मुख हुँदै गइरहेको छ । त्यसैले अब हाम्रो संस्कृति पाप, पुण्य, स्वर्ग, नर्क आदिका आधारमा निर्धारित हुनुहुँदैन । अब पापको हाउगुजीमा मात्र संस्कृति बाँच्दैन । अब त विज्ञानका सापेक्षतामा मानिसका आवश्यकता, खुसी, सुखी र मनोरञ्जनका रूपमा संस्कृतिलाई ग्रहण गरिन्छ । अहिले विज्ञानको सापेक्षतामा नै जीवनको व्याख्या हुन्छ । विज्ञान सत्य र तथ्यमा आधारित हुन्छ र यसले प्रामाणिकतामा विश्वास गर्छ । कुनै कुराको अवलोकन, जाँच र पारखका आधारमा मात्र सत्यनजिक पुगिन्छ भन्ने मान्यता विज्ञानको छ । तसर्थ अबको संस्कृति विज्ञानभन्दा पर रहन सक्दैन । हिजो हामीले मानेका कतिपय कुरा आज अन्धविश्वासमा परिणत भएका छन् । त्यसैले अबको संस्कृति अनुमान र अन्धविश्वासमा होइन, मानव हितका लागि विज्ञानसम्मत हुन आवश्यक छ । यसप्रति हामी सबै सचेत बन्नु जरुरी छ ।

प्रश्नहरू

(क) परम्परागत संस्कृतिका आधार के के हुन् ?

(ख) वर्तमान समाजले संस्कृतिलाई कुन रूपमा ग्रहण गर्न थालेको छ ?

(ग) विज्ञानले किन तथ्यमा विश्वास राख्छ ?

(घ) हाम्रो संस्कृतिको संरक्षण र संवर्धन कसरी गर्न सकिन्छ ?

क्रमशः

CS CamScanner

१२. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : **४**

(क) दिइएका बुँदाका आधारमा जीवनी तयार पारी शीर्षकसमेत लेख्नुहोस् :

नाम	:	भवानी भिक्षु
जन्म	:	वि.सं. १९६६ जेठ २१, तौलिहवा
मातापिता	:	यशोदादेवी, इन्द्रप्रसाद गुप्ता
शिक्षा	:	हिन्दी साहित्यमा 'साहित्य कुलभूषण' परीक्षा उत्तीर्ण
कृति	:	'गुनकेसरी', 'मैया साहेब', 'आवर्त', 'अवान्तर', (कथा सङ्ग्रह), 'आगत', 'पाइप नं. २', र 'सुन्तली' गरी तीनओटा कवितासङ्ग्रह
सेवा	:	नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानका आजीवन सदस्य भएर सेवा गरेका, नेपाली भाषा साहित्यलाई माया गर्ने
पुरस्कार	:	मदन पुरस्कार (२०३२), साझा पुरस्कार (२०३२), त्रिभुवन प्रज्ञा पुरस्कार (२०३६)
निधन	:	वि.सं. २०३८ वैशाख ४, काठमाडौँ

(ख) 'सामाजिक सञ्जालको प्रभाव' शीर्षकमा दुई जना पात्रका बिच भएको कुराकानीको विषयवस्तु समेटी संवाद तयार पार्नुहोस् ।

१३. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : **४**

(क) आफ्नो समाजमा देखिएको कुनै एक सामाजिक समस्याका बारेमा जानकारी गराउँदै टोलवासीका तर्फबाट स्थानीय पत्रिकाका सम्पादकलाई लेख्ने पत्रको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

(ख) विद्यालयले आयोजना गरेको जिल्लास्तरीय नृत्य प्रतियोगितामा प्रमुख अतिथिका रूपमा उपस्थित भइदिन अनुरोध गर्दै पालिका प्रमुखलाई लेखिने निमन्त्रणा पत्रको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

१४. दिइएको अनुच्छेदबाट मुख्य मुख्य चारओटा बुँदा टिप्नुहोस् : **२**

शिक्षालाई मानव जातिको तेस्रो आँखा मानिन्छ । यसलाई हाम्रो भित्री हृदयको नयन पनि भनिन्छ । यो हाम्रा बाहिरी आँखा अथवा चर्मचक्षुभन्दा पृथक, महान् र तेजवान छ । हामीसँग भएको यही ज्ञानचक्षुबाट हामीले शिक्षा आर्जन गर्छौँ अर्थात् कुनै कुरा सुन्छौँ र सिक्छौँ । समाज र प्रकृतिमार्फत सैद्धान्तिक र व्यावहारिक ज्ञान निरन्तर आर्जन गरिरहन्छौँ । प्रकृति, संस्कृति र सभ्यताका दृष्टिले सृष्टिको उषाकालदेखि सुसम्पन्न मेरो देश आज शिक्षाका दृष्टिले समेत प्रगतिपथतर्फ लम्कँदो छ । शिक्षाले नै मानवलाई सम्मान, खुसी र सुखपूर्वक जिउने ज्ञान र सिप प्रदान गर्छ । यसले समाज र राष्ट्रमा प्रचलित मान्यता र विश्वासलाई मानवताका आँखाले हेर्ने र तिनका बारे समालोचनात्मक चिन्तन गर्ने सोच प्रदान गर्छ ।

क्रमशः

CamScanner

१५. दिइएको अनुच्छेदबाट एक तृतीयांशमा सारांश लेख्नुहोस् : **३**

सन्दुक रुइत आँखाको डाक्टर भएपछि मोतीविन्दुको शल्यक्रियामा सक्रिय भए । शल्यक्रिया गर्ने प्रविधि पुरानै थियो । जुन प्रविधिबाट मोतिविन्दुको उपचार गरिन्थ्यो त्यसबाट बिरामीलाई पीडाबोध मात्र नभई रोग बल्झिने समस्या पनि हुन्थ्यो । आँखामा लेन्स राख्ने पद्धति निकै महँगो थियो । बिरामीले उपचार र शल्यक्रियापछि पनि बाक्लो सिसा भएको चस्मा लगाउनुपर्थ्यो । रुइत सरल र सस्तो पद्धतिबाट आँखा रोगीको उपचार गर्न चाहन्थे । त्यसैले समूह वनाएर ठाउँ ठाउँमा पुगेर आँखा उपचारमा सहभागी हुँदै शल्यक्रिया र अनुसन्धान गर्दै जाँदा उनले नयाँ प्रविधिको आविष्कार गरे । यो प्रविधि सबैभन्दा सस्तो र भरपर्दो सावित भयो । यही प्रविधि अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा नेपाली प्रविधि अर्थात् रुइतेक्टोमीका रूपमा विश्वभरि चर्चित छ ।

१६. दिइएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : **४+४=८**

(क) दिइएको कथांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

कृष्ण राय विचार गर्न थाले, "यस जीवनमा मैले कसैलाई आफ्नो शत्रु बनाइनँ, झगडा फसादमा रहिनँ ।" उनलाई पहिले त कसैले आक्रमण गरेको हो भन्ने कुरामा विश्वास भएन । सब तन्द्रा अवस्थामा भ्रम जस्तो लाग्यो तर भित्तामा लागेर भाँचिएको लट्ठीको टुक्रा त भ्रम हुन सक्दैन । उनले बिछ्यौनाबाट निहुरीकन त्यस टुक्रालाई टिपे, हेरेर गन्न थाले, "को मेरो शत्रु हुन सक्छ ?"

प्रश्नहरू

(अ) कृष्ण रायले आफूलाई शत्रुरहित ठान्नुको कारण के हो ?

(आ) कथांशमा कृष्ण रायको कस्तो मानसिकताको चित्रण गरिएको छ ?

(ख) दिइएको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

नेपाल आयुर्वेदिक औषधीका लागि भूस्वर्ग मानिन्छ । नेपालका आयुर्वेदिक महत्त्वका जडीवुटीले नेपालको समृद्धिको ढोका खोल्न सक्छन् । नेपाल बहुमूल्य र घातक रोग निको पार्ने जडीवुटीको अजस्र भण्डार हो । रामायणमा वर्णन भएअनुसार युद्धमा लक्ष्मण घाइते हुँदा सञ्जीवनी बुटी लिन नेपालको हिमालय क्षेत्रमा पठाइएको प्रसङ्ग पनि स्मरणीय छ ।

प्रश्नहरू

(अ) नेपाललाई किन आयुर्वेदिक औषधीको भूस्वर्ग मानिन्छ ?

(आ) आयुर्वेदिक जडीबुटीले नेपालको समृद्धिको ढोका [illegible]

१७. यदि तपाईं 'घरको माया' एकाङ्कीको पात्र लालबहादुर [illegible] भए साथीहरू स्वदेश फर्कँदा के गर्नुहुन्थ्यो ? आफ्ना तर्क लेख्नुहोस् । **४**

क्रमशः

१८. कुनै एक उद्धरणको व्याख्या गर्नुहोस् : ४

(क) बन्दुकभन्दा कलम र कुची बलियो हुन्छ ।

(ख) पहाड भन्छ पसिना पाए म स्वर्ग भुलाउँथेँ
तराई भन्छ सिँचाइ पाए म सुन फुलाउँथेँ ।

१९. कुनै एक प्रश्नको समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् : ७

(क) दिइएको कथांश पढी सोधिएका प्रश्नको समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

बावुको स्थानमा मुरलीधर बस्न गएको देखेर बरियातमा आएका ठिटा परस्पर कानेखुसी गर्न थाले । मुरलीधर जिल्लाभरिका विख्यात पण्डित थिए । उनलाई कन्यापक्षका धेरै मानिसले चिन्थे । श्रीधर र मुरलीधरले जिउनीका विषयमा वर्षदिनसम्म मुद्दा लडेको पनि धेरै जनालाई थाहा थियो । कन्यापक्षका बुढापाकाले भने, “त्यस्ता महापुरुषका सन्तान आफ्नो कर्तव्य किन छोड्थे । तब पो मानिस कुलघरान भन्छन् ।”

प्रश्न

(अ) ‘कर्तव्य’ कथामा नेपाली समाजको वास्तविकतालाई कसरी प्रस्तुत गरिएको छ ? समीक्षा गर्नुहोस् ।

(ख) दिइएको कवितांश पढी सोधिएका प्रश्नको समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

प्रिय सम्पादक !
फेरि कुन देशको कल्पना गरेर छापिरहनुभएको छ तपाईँ
बम वर्षका खबरहरू
बालिग मताधिकारका कुराहरू
साहित्यिक आन्दोलनका इतिहासहरू
अन्तरिक्ष यानका गतिविधिहरू
तपाईँले गर्व गर्ने सगरमाथालाई काँधमा बोकेर उभिएको यो गाउँ !
तपाईँलाई नगारिकताको प्रमाणपत्र बाँड्ने देशको जन्मदाता यो गाउँ !
अहिले पनि यो
ढिकीच्याउँ ढिकीच्याउँ !!
एउटा खुट्टो उचालेर ढिकीमा उभिइरहेकै छ ।

प्रश्न

(अ) ‘गाउँमाथि एउटा कविता’ कवितामा ग्रामीण जनजीवनको कस्तो चित्र उतारिएको छ ? समीक्षा गर्नुहोस् ।

२०. कुनै एक शीर्षकमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् : ७

(क) मेरो कल्पनाको नेपाल

(ख) पर्यटन व्यवसायका सम्भावना र चुनौती

(ग) नैतिक शिक्षा : आजको आवश्यकता

-ॐ-

CamScanner